



Lausunto ympäristövaliokunnalle koskien asiaa HE 70/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännön ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnan ympäristövaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännön ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 4.9.2026 klo 12:00 mennessä. Kirjalliset lausunnot käsitellään ympäristövaliokunnan 17.9.2026 kokouksessa.

Lausuntoa on pyydetty asiantuntijajoukolta, johon kuuluu ministeriöitä, valtion viranomaisia, maakuntien liittoja, elinvoimakeskustoja, kuntia, yliopistoja, järjestöjä sekä elinkeinoelämän ja infrastruktuurialan toimijoita.

Lausuntopyyntö ajoittui kesälomakauteen, eikä asiaa ehditty käsitellä 10.8.2026 pidetyssä maakuntahallituksen kokouksessa. Tämän vuoksi Päijät-Hämeen liiton lausunto on tehty maakuntajohtajan viranhaltijapäätöksenä. Lausuntoluonnos on toimitettu Päijät-Hämeen maakuntahallituksen jäsenille kirjalliseen menettelyyn sähköpostitse ennen lausunnon antamista.

Päätös

Päijät-Hämeen liitto kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto alueidenkäyttölain esityksestä. Maakuntien liitot ovat tehneet tiivistä yhteistyötä koko lain valmistelun ajan ja osallistuneet aktiivisesti kaikkiin kuulemisiin omaan asiantuntemukseensa nojaten. Alueidenkäyttölaki on maakuntien liittojen perustehtävien näkökulmasta erittäin keskeinen lakikokonaisuus ja kyseisen lain soveltaminen osa jokapäiväistä työtämme. Lisäksi kuntayhtymänä tuemme kuntiemme maankäytön suunnittelua ja seuraamme läheltä lain soveltamista myös kuntien kaavoituksessa.

Aiemman lausuntopalautteen perusteella lakiesitykseen on tehty kannatettavia muutoksia mm. yhteisen yleiskaavan aseman sekä maakuntakaavan täytäntöönpanon osalta. Kuitenkin Päijät-Hämeen liitto pitää tiettyjä lakiuudistuksen ratkaisuja suomalaista investointiympäristöä ja kaavoitusjärjestelmää heikentävinä:



1. Lakiesitys sekoittaa kaavatasojen rajoja ja työnjakoa. Laki vie maakuntakaavalta keskeisen tehtävän yhteensovittaa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) paikallisiin tavoitteisiin. Tämä heikentää VAT:n ohjausvaikutusta ja edellyttää uuden oikeuskäytännön muodostumista. Strategisista maakunta- ja yleiskaavoista poikkeaminen murtaa tiiviissä vuorovaikutuksessa suunniteltua ja demokraattisesti päätettyä tulevaisuuskuvaa. Maakuntakaavan oikeusvaikutukset yleiskaavoihin (27 §) muuttuvat, kun nykyinen termi ”on ohjeena” korvautuu termillä ”on otettava huomioon”. Muutos heikentää alueellisen päätöksenteon merkitystä ja hidastaa hankkeiden etenemistä oikeuskäytännön nollautuessa. Nykyinen tarkentuvan suunnittelun periaate ja ylempien tasojen tulkinta toimii hyvin. Maakuntakaavojen mahdollistamien hankkeiden haluttuun tulokseen päästään nopeammin ja sujuvammin nykyisen lain mukaisilla kirjauksilla.

2. Lakiesityksestä puuttuu siirtymäsäännökset (130 §), ja ne tulee lisätä hyväksyttävään lakiin. Voimassa olevia kaavoja ei voi tulkita uuden lain mukaan yksiselitteisesti lainmukaisina ennen uuden oikeuskäytännön muodostumista - ellei haluta pysäyttää hankkeiden etenemistä avaamalla niitä valituksille. Kunnille ja maakunnille tulee siirtymäsäännöksillä antaa aikaa päivittää kaavat uuden lain mukaisiksi. Maakuntakaavojen selvityksiä, suunnitteluratkaisuja tai vaikutusten arviointeja ei ole tehty uuden lainsäädännön viitekehyksessä. On ongelmallista, jos voimassa olevien kaavojen sisältö vaikuttaa eri tavalla kuin, mitä niiden hyväksymisen yhteydessä voimassa oleva laki on säättänyt. Se on epäoikeudenmukaista erityisesti maakuntakaavan valmisteluun osallistuneille kansalaisille, yrityksille ja muille sidosryhmille, joille todettu maakuntakaavan ohjausvaikutus maankäyttöön ei toteudukaan siinä muodossa, jollainen se on ollut kaavan valmistuessa. Siirtymäsäännösten puuttuminen vaikuttaa myös esim. voimassa oleviin, vielä toteutumattomiin, tuulivoimayleiskaavoihin (etäisyysäädös, 68 §) ja voi edellyttää niiden uudelleenlaatimista.

3. Lakiuudistus kasvattaa kuntien työkuormaa ja lisää byrokratiaa. Lakiehdotuksen uudet kaavoja koskevat sisältövaatimukset edellyttävät uusia selvityksiä, mutta selvitystarvetta tulee erityisesti lisäämään vaikutusten arviointien kohdalle lisätty ”todennäköisesti”-sana (78 §, vrt. LSL 35 § tulkinta). Tulkinta selvitysten riittävydestä saadaan vain oikeuskäytännön kautta,



Maakuntajohtaja

03.09.2026

§ 28/2026

mikä viivästyttää prosessien valmistumista. Aloite- ja kumppanuuskaavoitus on kunnissa jo arkea. Sen kirjaaminen prosesseineen lakiin lisää byrokratiaa. Lain edellyttämä toimielinpäätös voi olla tarpeeton (90 §, 91 §), mutta se pitää silti valmistella ja viedä päätöksentekoon. Aika on pois itse suunnittelutyöstä. Uusi määräaika- ja uhkasakkomenettely (104 §) valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamiseksi on kuntien ja maakunnan liittojen itsemääräämisoikeuteen kajoamista ja kohtuutonta. Esitämme kyseisen pakkokaavoitusmenettelyn poistamista.

4. Tuulivoiman etäisyysäntely on ongelmallinen (68 §). Esitys etäisyysäntelystä on ristiriidassa maakuntakaavan yleispiirteisyyden nostamisen ja ohjausvaikutusten vähentämisen - eli lakiuudistuksen tavoitteiden kanssa. Maakuntakaavan tuulivoima-alueiden rajauksen sisälle osuvia tuulivoimayleiskaavoja ei koske lakiesitykseen kirjattu 1,25 km etäisyysvaatimus. Ongelmana on, miten maakuntakaavojen tuulivoima-alueita voidaan tulevaisuudessa osoittaa yksityiskohtaisella selvitystyöllä, kun vaatimus selvitystasosta on selkeästi ristiriidassa maakuntakaavan yleispiirteisyyden kanssa. Esitämme, että maininta maakuntakaavasta jätetään 68 §:stä pois. Myös maanomistajien suostumus tulee poistaa. Kaavatyössä laadittavilla selvityksillä tulee olla painoarvoa riittävän etäisyyden määrittelemisessä.

5. Lakimuutos vie keinot luonnon monimuotoisuuden parantamiselta. Lakiesitys määrittelee alueidenkäytön suunnittelun tavoitteeksi edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä (5 §). Monimuotoisuuden turvaaminen voi käytännössä edellyttää suojelualueverkoston täydentämistä sekä suojelualueita yhdistäviä ekologisia verkostoja, mutta laki vie siltä keinot. Lakiesityksen mukaan suojelualuevaraukset ovat kaikilla kaavatasoilla voimassa vain 4 vuotta, mikä on auttamatta liian lyhyt aika (26 §, 37 §, 58 §).

Kaikki kohdissa 1–5 kuvattu heikentää Suomen investointiympäristöä, lisää valituksia ja kuormittaa kuntien ja maakuntien lisäksi myös hallinto-oikeuksia. Kaavoituksen sujuvuus ei parane ja julkinen talous rasittuu päätösten myötä lisää. Hankkeiden toteutuminen viivästyy ja Suomi investointikohteena näyttäytyy entistä epävarmempana. Lakimuutos ei vastaa tavoitteisiinsa.



Maakuntajohtaja

03.09.2026

§ 28/2026

Ulla-Kirsikka Vainio
Maakuntajohtaja

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.



Muutoksenhakukielto

Päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa kuntalain 136 §:n mukaan hakea muutosta.